

CHLEBOWY (69) *ai*

e oraz o jasne.

sg m N chlebowy (15). ◇ G chlebow(e)go (1). ◇ A chlebow(e)go (1), chlebowy (1). ◇ I chlebowym (1). ◇ L chlebowym (2). ◇ f N chlebową (12), chlebow(a) (6). ◇ G chlebowej (4); -éj (1), -(e)j (3). ◇ D chlebow(e)j (2). ◇ A chlebową (7). ◇ I chlebową (3). ◇ pl G chlebowych (3). ◇ D chlebowym (2). ◇ A subst chlebow(e) (5). ◇ I m chlebow(e)mi (1). f chlebow(e)mi (1). ◇ L chlebowych (2).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. Przymiotnik od „chleb” ‘gatunek pieczywa’; *cerealis* Cn (61) :

a. Bezpośrednio związany z *chlebem* (42) : Y zaż potym nieuznają wżycy którzy złości popełniaią/ którzy lud moy pożiraią iako pokarm chlebowy. *WróbŻółt* 13/4; *OrzList* b2v; *RejAp* 114v; tedy wyciągnę rękę moię ná nie/ y złamię iey lafkę chlebową/ (*marg*) Co iest lafká chlebowa małz wyższy przy roz: 4: wirfz 16. (–) a nápuřczę ná nię głod *BudBib Ez* 14/13.

Wyrażenia: »grzanka chlebowa« (1): łpal grzańkę chlebową á zetrzy ią ná proch w dunicy *SienLek* 189v.

»kwas chlebowy« (1): Tedy porozumieli że nie mowił áby fię strzegli kwáfu chlebowego [*fermento panum*] ále náuki Pháryzeufzow *WujNT Matth* 16/12.

»ośr(z)odka chlebowa« (3): *FalZioł* I 28b, 123a; Wykróy łkibkę ośródki chlebowéy/ á nátrzy ią co nalepiey łolą *SienLek* 167v.

»chlebowa partyka« (1): boć Kápłani fą ony kofze głębokię/ w ktorich łchowáné fą odrobiny oné/ ktoré z chlebowych pártýk kručzyły łye w rękách Páńskich *OrzQuin* F4.

»skor(k)a chlebowa« [szyk 3 : 1] (4): *Crusta* [...]. Skorá chlebową. *Murm* 159; *Mymer*¹ 40v; *BartBydg* 37b; *Hecta*, pustula panis cocti et capitur pro re minimi precii, Skórká chlebow. *Mącz* 153d.

»stuczka chlebowa« (1): Bo nie mamy wierzyc/ iżby ołobliwie każdą łtuczkę Chlebową/ włáfną Formą pewnych łłow Pan poświęcał *KuczbKat* 175.

»chlebowy talerz« = *naczynie wypieczone z ciasta, używane jako talerz; incisorium* *Murm*; *cisorium, incisorium panis, nodogobundium* [!], *nupagundium* *BartBydg* (6): *Incisorium* [...] Chlebowy tálerz. *Murm* 140; *BartBydg* 28b, 73b, 98b; Na chlebowych tálerzoch/ bes Serwet iadáli *BielSat* D3v [*idem*] *BielRozm* 29.

α. Związany z *eucharystią* (20) :

Wyrażenia: »chlebowe bałwany« [szyk 1 : 1] (2): Iuż fię znou onemu zwierzowi y Báalowi kłániáią/ iuż cechy ná ręce łwe przymuią/ przed bałwánami drzewiánemi łrebrnemi/ y chlebowemi kłękáią *BudNT* a4; *CzechEp* 79.

»chlebowy Bog« (1): Powłtał potym *Zwinglius*/ który Młzą y z chlebowym Bogiem/ y ze wżytýkmi przydátkami iey z grunthu wywrocił *GrzegRóżn* F4v.

»istność (a. istota) chlebowa« (6): *KuczbKat* 170 [2 r.], 175; Y owłzem iuż żadną miárą chlebem nie iest/ poniewáľ nie ma łfoty chlebowey/ iedno tylko ołoby álbo *accidentia* *WujJud* 164; Náđ wżyciek rozum łwieckey *Philozophiey*/ odmienia fię łfność chlebową/ w łfność inłzą *SkarŻyw* 337; *LatHar* 188.

»chleb owy Krystus« [szyk 1 : 1] (2): *GrzegRóżn* Iv; przyczyniał do krztu prawdziwego/ dziecinne fwe błazeńfthwo do prawdziwey wieczerye Páńkiey fwego chlebowego Kryfthuíá *GrzegŚm* 7.

»chlebowa osoba« [szyk 4 : 3] (7): Iezu ktorys chlebową y winną ośobą ciało thwoie y krew Zwolennikom ku tajemniczy dał. fmi. fie nad nami. *TarDuch* B8v; *KuczbKat* 175; *WujJud* 176v, 250v; *SkarJedn* 345; *LatHar* 188, 193.

»smak chlebowy« (2): *SkarJedn* 345; Bącz co mowi o przemienieniu ábo Tranfsubfštanciáciey y o ośobách widomych/ y o fímáku chlebowym ktory zoftáie. *SkarŻyw* 278 marg.

»własność chlebowa« (1): ábo iż z chlebá ieft vczynione [ciało Jezusa]/ iáko Ewá z kości kością ieft názwana: ábo iż iefzcze ma ośobę chlebá/ y fktuki y właśności chlebowe *WujNT* 604.

b. Służący do chleba (19) :

Wyrażenia: »kosz(yk) chlebowy« = *panariolum Mącz, Calep; panarium BartBydg; mactra Calep* [szyk 3 : 1] (4): Panarium, chlyebowy kossh, mactra *BartBydg* 106; *Mącz* 276a; Panariolum – Szafka, kofzik chlebowi. *Calep* 751b, 626b.

»łopata chlebowa« [szyk 3 : 1] (4): Infurnibulum instrumentum, quo panes in furno disponuntur. Eyn fchofś Lopátá chlebowa *Murm* 145; *BartBydg* 74b; Pala. Szuflá álbo wiewacká/ łopátá/ też chlebowa łopátá. *Mącz* 276a; *Calep* 535b.

»chlebowy piec« [szyk 4 : 2] (6): *Murm* 135; *BartBydg* 62; Furnus. Chlebowy piec. *Mącz* 141b; *BudBib Ex* 8/3; Testus – Chliebowi piecz. *Calep* 1060b, 443a.

»piekarka chlebowa« = *forma do pieczenia chleba* (1): Artopta, Piekárká chlebowa. Item, Vas conficiendo pani et coquendo aptum. Dziéža. *Mącz* 17a.

»policá chlebowa« (1): Panarium, Spizárnia chlébowa álbo kofz/ wiefzádłá álbo policá chlebową. *Mącz* 276a.

»spizarnia chlebowa« (1): *Mącz* 276a cf »policá chlebowa«.

»szafa chlebowa« (2): Mactra – Szafa chlebowa vel. kofz chlebowi. *Calep* 626b; Panarium – Chlebowinia, fzafa chlebową. *Calep* 751b.

2. Wyrażenia: »ofiara, obiata chlebowa« = *ofiara złożona z mąki lub innych produktów pochodzenia roślinnego; oblatio, sacrificiurn, oblatio sacrificii Vulg* [szyk 5 : 3] (7 : 1): Spofob offiárowánia/ Chlebowey offiáry tho ieft mąki bialey oleiem pokropioney/ Kádzidłá/ Chlebá Pláckow/ y Pierwoćin/ bez kwáfu y miodu. *Leop Lev* 2 arg; nie zginie mąż od oblicza moiego/ ktoryby offiárował zupełne offiáry/ y palił chlebowe obiáty *Leop Ier* 33/18, *Lev* 2/1, 14/10, 19, 21, *Deut* 18/1, *Is* 66/3.

Szereg: »zbożny abo chlebowy« (1): DVífá gdy będzie offiárowác ofiárę zbożną ábo chlebową Pánu/ tedy iey offiárá będzie zemłá/ to ieft mąká białá pífenna *Leop Lev* 2/1.

Cf **CHLEBNY**